

7.12.2023

Kunta- ja alueosasto

Keski-Suomen hyvinvointialueen vuoden 2024 lainanottovaltuuden muuttamista koskevan päätöksen valmisteluryhmä

Tausta ja valmisteluryhmän asettaminen

Hyvinvointialueesta annetun lain 15.1 §:n mukaan valtioneuvosto päättää vuosittain valtiovarainministeriön esityksestä hyvinvointialueen tilikausittaisen valtuuden määrästä pitkäaikaisen lainan ottamiseksi. Hyvinvointialue saa ottaa lainaa päätöksen mukaisen määrän lain 16 §:ssä tarkoitetun investointisuunnitelman mukaisen investointien rahoittamiseksi.

Valtioneuvosto teki 1.6.2023 päätöksen hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän lainanottovaltuuksista vuodelle 2024. Päätöksen mukaan Keski-Suomen hyvinvointialueella ei ollut lainanottovaltuutta.

Hyvinvointialueesta annetun lain 15.3 §:n mukaan valtioneuvosto muuttaa hyvinvointialueen lainanottovaltuutta, jos investointi on välttämätön hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytetyjen palvelujen turvaamiseksi eikä investointitarvetta voida kattaa muulla tavoin. Lainanottovaltuuden muuttamisesta voidaan päättää hyvinvointialueen hakemuksesta tai valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön tai sisäministeriön aloitteesta.

Keski-Suomen hyvinvointialue jätti valtiovarainministeriölle hakemuksen lainanottovaltuuden muuttamisesta 9.10.2023.

Lain mukaan valtiovarainministeriö asettaa lainanottovaltuuden muuttamista koskevan päätöksen valmistelua varten valmisteluryhmän, johon valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö sekä asianomainen hyvinvointialue nimeävät edustajansa. Valmisteluryhmän tehtävänä on arvioida lainanottovaltuuden muuttamisen edellytyksiä, tarvittavan lainanottovaltuuden suuruutta sekä hyvinvointialueelle asetettavia ehtoja. Arviointi perustuu hyvinvointialueen taloutta ja toimintaa koskevan tiedon perusteella tehtyyn kokonaisarvioon.

Valtiovarainministeriö asetti 17.10.2023 Keski-Suomen hyvinvointialueen lainanottovaltuuden muuttamista koskevan päätöksen valmisteluryhmän. Valmisteluryh-

män puheenjohtajana toimi erityisasiantuntija Minnamaria Korhonen valtiovarainministeriöstä ja jäsenenä olivat budjettineuvos Tanja Rantanen valtiovarainministeriöstä, erityisasiantuntija Jussi Lind sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöstä, erityisasiantuntija Jaana Määttä sisäministeriöstä sekä konsernipalvelujen toimialajohtaja Lasse Leppä Keski-Suomen hyvinvointialueelta. Kutsuttuna asiantuntijana valmisteluryhmässä on toiminut Keski-Suomen hyvinvointialueelta talousjohtaja Aija Suntiainen.

Valmisteluryhmän toimikausi oli 20.10.2023.–31.12.2023. Toimikauden aikana valmisteluryhmä kokoontui 4 kertaa.

Lainanottovaltuuden muuttamisen edellytykset

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistusta koskevan lainsäädännön eduskuntakäsittelyssä tarkennettiin hyvinvointialueen lainanottovaltuuden muuttamisen edellytyksiä hallituksen esitykseen (HE 241/2020 vp) verrattuna. Perustuslakivaliokunta painotti perusoikeuksien toteuttamisvelvoitteeseen kuuluvaa valtion vastuuta huolehtia siitä, että hyvinvointialueilla on käytännön edellytykset suoritua tehtävistään, ja totesi, että sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön oli syytä täydentää sääntelyä palvelutarpeiden edellyttämien investointien — laajasti ymmärrettynä — turvaamiseksi hyvinvointialueilla (PeVL 17/2021 vp). Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön valiokunta ehdotti lausunnon johdosta kiireellisyysedellytyksen poistamista. Valiokunta totesi mietinnössään (StVM 16/2021 vp), että tämän poiston myötä valtioneuvoston tulee muuttaa hyvinvointialueen lainanottovaltuutta aina, jos investointi on välttämätön hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytetyjen palvelujen turvaamiseksi eikä investointitarvetta voida kattaa muulla tavoin.

Keski-Suomen hyvinvointialueen lainanottovaltuuden muuttamista koskevan hakuksen mukaan hyvinvointialueella on välttämättömiä investointitarpeita vuodelle 2024.

Välttämättömät investointitarpeet ovat alueen palveluiden järjestämisen turvaamisen ja toiminnan jatkuvuuden varmistamisen näkökulmasta kriittisen tärkeitä ICT-, laite-, kalusto- tai tilainvestointeja tai investointeja vastaavia sopimuksia. Lisäksi investoinneissa on joitakin tuottavuusohjelman toimenpiteiden edellyttämiä investointeja. Esitetyt investoinnit ovat sellaisia, joiden toteuttamista ei voida lykätä myöhemmäksi ilman, että palveluiden järjestäminen vaarantuu tai niiden lykkääminen tai tekemättä jättäminen aiheuttaisi tarvittavia investointia suurempia kustannuksia. Osa investoinneista, esimerkiksi pelastustoiminnan kalustoinvestoinnit tai lääkintälaiteinvestoinnit, ovat välttämättömiä myös palvelutuotannon toimintavarmuuden ja jatkuvuuden varmistamiseksi. Investointeja vastaavat sopimukset sisältävät myös päättyvien leasing-sopimusten välttämättömät uusinnat. Investointien ja investointeja vastaavien uusien sopimusten välttämättömyyttä suhteessa lainsäädännön

velvoitteisiin palveluiden järjestämisestä ovat arvioineet hyvinvointialueen investointiryhmät: ict-, tila-, lääkintälaitte- ja kalustoryhmä, joissa ovat olleet edustettuina alueen substanssiasiantuntijat ja palveluiden järjestämisestä ja tuottamisesta vastaavat asiantuntijat. Investointisuunnitelmasta on karsittu tai siirretty myöhemmille vuosille kaikki sellaiset investoinnit ja investointeja vastaavat sopimukset, joiden toteuttaminen tai aloittaminen vuonna 2024 ei ole välttämätöntä.

Keski-Suomen hyvinvointialueen aluevaltuusto hyväksyi tuottavuusohjelman 9.5.2023. Tuottavuusohjelman toimenpiteillä ja muilla vuoden 2024 talousarvion yhteydessä suunnitelluilla talouden sopeuttamistoimenpiteillä tavoitellaan 47,8 miljoonan euron säästöjä vuonna 2024.

Keski-Suomen hyvinvointialueen esittämä investointitarve vuodelle 2024 on 53,6 miljoonaa euroa, josta investointeja vastavia sopimuksia on 29,5 miljoonaa euroa.

Hyvinvointialueen esittämä uusien alkavien investointien ja investointeja vastaavien sopimusten kokonaismäärä muodostuu seuraavasti vuodelle 2024 (1000 euroa).

1 000 €	Pysyvät vastaavat	Investointeja vastaavat sopimukset
Rakennukset		
Sosiaali- ja terveydenhuolto sekä konsernipalvelut	500	8 904
Pelastustoimi	3 000	1 000
Laite- ja kalustohankinnat		
Sosiaali- ja terveydenhuolto sekä konsernipalvelut	300	3 991
Pelastustoimi	2 207	1 120
ICT ja muut aineettomat hyödykkeet		
Sosiaali- ja terveydenhuolto sekä konsernipalvelut	17 728	14 500
Pelastustoimi	310	
Investoinnit ja investointeja vastaavat sopimukset yhteensä	24 045	29 515
Kokonaismäärä	53 560	

Valmisteluryhmä ei ole voinut arvioida kattavasti yksittäisten ICT-, laite- ja kalustoinvestointien välttämättömyyttä, minkä vuoksi lainanottovaltuuden muuttamiselle esitetään välttämättömyyteen liittyvää ehtoa. Muutetulla lainanottovaltuudella rahoitettavien investointien välttämättömyys on arvioitava hyvinvointialueella

ennen investointien toteuttamista. Lainanottovaltuutta ei voida myöskään käyttää muuhun kuin investointisuunnitelmassa esitettyihin hankkeisiin.

Valmisteluryhmä toteaa, että palveluverkon tarkastelu on välttämätöntä niin alueen talouden kuin myös henkilöstön saatavuuden turvaamisen näkökulmasta. Keski-Suomen hyvinvointialue on laatinut tilaselvityksen. Tilaselvitykseen on koottu arvio hyvinvointialueen käyttöön siirtyneiden toimitilojen teknisestä kunnosta ja toiminnallisesta käytettävyydestä. Tilaselvitys toimii tietopohjana aluehallituksen 7.11.2023/340 käynnistämälle palveluverkkotyölle. Alustavan aikataulun mukaisesti palveluverkosta tehdään päätöksiä 4/2024.

Tarvittavan lainanottovaltuuden suuruus

Keski-Suomen hyvinvointialueen investointitarve vuodelle 2024 on 53,6 miljoonaa euroa. Investointien rahoittamiseen on käytettävissä investointitukea 7,5 miljoonaa euroa. Hyvinvointialueen tarve lainanottovaltuudelle vuoden 2024 aikana käynnistytviä hankkeita varten on yhteensä 46,1 miljoonaa euroa. Hyvinvointialueen mukaan investointituen ylittävää osuutta välttämättömistä investoinneista tai investointeja vastaavia sopimuksia ei ole mahdollista kattaa tulorahoituksella, rahavaroilla tai omaisuuden luovutustuloilla.

Valmisteluryhmä esittää, että Keski-Suomen hyvinvointialueen lainanottovaltuus vuodelle 2024 olisi 46,1 miljoonaa euroa. Lainanottovaltuudella rahoitetaan investointeja vastaavia sopimuksia 29,5 miljoonaa euroa, jolloin pitkäaikaisen lainan tarvittavaksi määräksi muodostuu 16,6 miljoonaa euroa.

Keski-Suomen hyvinvointialueella ei ollut lainanottovaltuutta vuonna 2023. Vuoden 2024 lainanottovaltuutta voi käyttää myös myöhemminä vuosina vuoden 2024 aikana käynnissä olevia tai käynnistettäviä hankkeita varten nostettaviin pitkäaikaisiin lainoihin. Vuoden 2024 valtuuteen sisältyvästä lainamäärästä arvioidaan nostettavan vuoden 2024 aikana 16,6 miljoonaa euroa. Keski-Suomen hyvinvointialueen pitkäaikaisten lainojen määrä vuoden 2024 lopussa ennakoitaan olevan 490 miljoonaa euroa.

Lainanottovaltuuden muuttaminen johtaa hyvinvointialueen lainanhoitokykyä suurempaan lainamäärään. Tämän vuoksi valmisteluryhmä esittää lainanottovaltuuden muuttamiselle ehtoja, jotka varmistavat hyvinvointialueen lainanhoitokyvyn.

Hyvinvointialueelle asetettavat ehdot

Valmisteluryhmä esittää, että lainanottovaltuuden muuttamiselle asetetaan seuraavat ehdot:

- Muutettuun lainanottovaltuuteen perustuvaa pitkäaikaista lainaa on mahdollista käyttää ainoastaan valmisteluryhmässä esitettyihin investointeihin ja investointeja vastaaviin sopimuksiin, jotka ovat hyvinvointialueesta annetussa

laissa tarkoitetulla tavalla välttämättömiä hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi. Hyvinvointialueen tulee varmistaa ennen investointien ja investointeja vastaavien sopimusten toteuttamista niiden laissa edellytetty välttämättömyys sekä se, että investointitarvetta ei voida kattaa muulla tavoin kuten pitkäaikaisen lainan sijaan rahavaroilla, hankerahoituksella tai muulla rahoituksella.

- Hyvinvointialueelta edellytetään talouden tasapainottamisohjelmaa, joka varmistaa hyvinvointialueen lainanhoitokyvyn pitkällä aikavälillä ja turvaa lakisääteiset palvelut. Ohjelman tulee sisältää palvelujen taloudellisuutta ja tuottavuutta parantavat toimenpiteet ja niiden mitattavissa olevat taloudelliset vaikutukset. Hyvinvointialue on toimittanut valtiovarainministeriölle aluevaltuuston 5.12.2023 hyväksymän talousarvion ja -suunnitelman 2024-2026, joka sisältää talouden tasapainottamisohjelman. Valtiovarainministeriö voi edellyttää ohjelman täydentämistä, jos on todennäköistä, että toimenpiteet eivät ole riittäviä lainanhoitokyvyn varmistamiseksi. Ilmoitus tarpeesta täydentää ohjelmaa tulee antaa hyvinvointialueelle 29.12.2023 mennessä. Hyvinvointialue voi täydentää ohjelmaa valtiovarainministeriön käsittelyn perusteella. Hyvinvointialue raportoi ohjelman toteutumisesta puolivuositain valtiovarainministeriölle.

Muita näkökulmia

Hyvinvointialueen tulee toimittaa päivitetty investointisuunnitelma sosiaali- ja terveysministeriölle, sisäministeriölle ja valtiovarainministeriölle hyvinvointialueista annetun lain 16 §:n mukaisesti hyväksyttäväksi.

Hyvinvointialueesta annetun lain 115 §:n mukaan hyvinvointialueen taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä.

Hyvinvointialueesta annetun lain 123 §:n mukaan valtiovarainministeriö voi käynnistää hyvinvointialueen arviointimenettelyn, jos hyvinvointialueen lainanottovaltuutta muutetaan.

7.12.2023

Minnamaria Korhonen

Tanja Rantanen

Jussi Lind

Jaana Määttä

Lasse Leppä